

EL SANATI TEKSTİL ÜRÜNLERİNDE KONSERVASYON VE TEMİZLİK

Mine CAN¹

¹Doç.Dr. Kocaeli Üniversitesi Değirmendere Ali ÖZBAY MYO. mine.can@kocaeli.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-6563-7174

Sorumlu Yazar

Geliş Tarihi: 30.04.2023

E-mail: mine.can@kocaeli.edu.tr

Kabul Tarihi:23.06.2023

Özet

Günümüze ulaşan tekstil grubu el sanatı ürünleri bitkisel veya hayvansal kökenli organik malzemelerden üretilmeleri sebebiyle zaman içerisinde ilk dönemlerdeki öz ve biçimlerinde belli bir değişim geçirmiştir. Bu eserlerin daha uzun yıllar yaşaması ancak doğru yöntemlerle uygulanacak konservasyon çalışmaları ile mümkün olabilmektedir. Konservasyon her türlü korumanın başarılabilceği bir teknolojidir. Bugün el sanatı eserler için kesin ve tek bir konservasyon metodunun olmadığı ve her eserin konservasyondan önce tek başına değerlendirilmesi gerektiği tartışılmaktadır. Tarihi tekstiller için konservasyonun asıl amacının, nesnenin çevre koşullarını kontrol altına almak ve geri dönüşümü olabilecek işlemlerle zarar vermeden, bulunduğu haliyle koruyarak bozulmasını yavaşlatmak olduğu belirtilmektedir (Anmaç, 1999: 76). Pasif konservasyon olarak nitelendirilen bu yaklaşımda temizlik en önemli dengeleme işlemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tekstil üzerindeki kir ve tozun belirlenecek uygun bir yöntemle uzaklaştırılması eserin uzun yıllar varlığını daha sürdürmesini sağlayacaktır. Bu amaçla çalışma kapsamında, el sanatı tekstil ürünlerinde konservasyonun önemi, önleyici koruma ve temizlik ile ilgili kavramlar irdelenmiş ve konu hakkında literatürden elde edilen bilgiler sunulmuştur. Bu çalışma tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, el sanatları, konservasyon.

CONSERVATION AND CLEANING OF HANDICRAFT TEXTILE PRODUCTS

Abstract

The textile group handicrafts that have survived to the present day, have undergone a certain change in their essence and form in their early periods, due to the fact that they are produced from organic materials of plant and animal origin. The survival of these handicrafts for many years is only possible with conservation studies to be applied with the right methods. Conservation is a technology in which any kind of protection can be achieved. Today, it is argued that there is no definite and single conservation method for handicrafts and that each work should be evaluated individually before conservation. It is stated that the main purpose of conservation for historical textile is to control the environmental conditions of the object and to slow down its deterioration by preserving its current state without damaging (Anmaç, 1999: 76). In this approach described as as passive conservation, cleaning is the most important balancing process. Removing the dirt and dust on the textile with a suitable method will ensure the existence of the work for many years. For this purpose, within the scope of the study, the importance of conservation in handicraft textile products, concepts related to preventive protection and cleaning were examined and the information obtained from the literature of the subject was presented. This study is a descriptive research based on scanning model.

Keywords: Textile, handicrafts, conservation.¹

¹ Bu çalışma 5-7 Mayıs 2023 tarihleri arasında düzenlenen 1. Uluslararası Ağırlama Endüstrisinde Hijyen Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Günümüze ulaşmayı başaran el sanatı tekstil ürünleri zaman içerisinde yıpranmaya bağlı olarak ilk günlerdeki görünüş, öz ve biçimleri üzerinde belli bir değişim geçirmiştir. Tarihi el sanatı ürünlerin yapısı incelendiğinde doğal hammaddeler olan bitkisel veya hayvansal kökenli organik malzemelerden üretildikleri görülür (Karadağ, 1999: 281). Bu ürünlerin dokuma, işleme ve süslemelerinde pamuk, keten, ipek gibi organik malzemelerin yanı sıra altın, gümüş gibi değerli madenlerden üretilmiş metal iplik ve malzemelerin de kullanımına sıklıkla rastlanır. Tarihe tanıklık etmiş tekstillerin daha uzun yıllar yaşaması, konservasyon çalışmalarının titiz bir şekilde ve doğru yöntemle uygulanması sonucunda mümkün olacaktır.

Konservasyon kavramı genel anlamda koruma ve saklama anlamında kullanılmaktadır. Aslında bu kavram incelendiğinde her türlü korumanın başarılabilmesi oldukça geniş ve kapsamlı bir teknoloji olduğu anlaşılmaktadır. Bugün önemini artıran konu ise el sanatı ürünlerde kesin ve tek bir konservasyon ya da koruma ve saklama metodunun olmamasıdır. Bu sebeple el sanatları ürünlerin konservasyonuna karar vermeden önce her nesnenin kendi ihtiyacına göre özel olarak değerlendirilmesi, daha doğrusu her ürün için kendine özgü bir korumaya karar verilmesi gerekmektedir.

Demir Doğan (2015: 23) konservasyonun önleyici koruma, nesnenin ömrünü kısaltacak her türlü etmenin kontrol altına alınması olduğunu belirtmektedir. Bunu destekler nitelikte Anmaç (1999: 76) konservasyonun kapsamının oldukça geniş olduğunu, sadece nesne ile sınırlı değil aynı zamanda nesnenin koruma altında tutulduğu çevre koşullarının da konuyla yakından ilgili olduğunu söylemektedir. Isı dalgalanmaları, böcek veya mikroorganizmalar, ışık, nemden kaynaklı bir takım kimyasal değişiklikler çürüme oluşurken, bozulmanın ise objenin sergilenme veya saklama biçiminden de kaynaklanabildiğini vurgulamaktadır. Bu sebeple konservasyonun asıl amacının bozulma ve çürümeyi durdurmak veya yavaşlatmak, en önemlisi ise bozulmayı stabil hale getirmek olduğuna dikkat çekmektedir.

Tarihi tekstiller için koruma sürecinde uygulanan konservasyon çalışmalarının amacı sadece koruma altına alınan eserin kimyasal dengesini korumakla sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Aslında temizlik bu noktada en önemli işlem olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihi tekstillerin üzerinde zamanla oluşan kir ve tozun belirlenecek uygun bir yöntemle uzaklaştırılması kadar, eserin uzun yıllar daha varlığını sürdürebilmesi için saklama esnasında da temizlik kurallarına dikkat edilmesi gerektiği açıktır.

Soysaldı ve Uzgidim (2020: 32) çalışmalarında etnografik eserlerin, geçmiş ile gelecek arasında bağ oluşturan sanat eserleri olması dolayısıyla kültürel miras ürünleri olduklarını belirtmekte, belli bir bölgede aynı kültür özelliklerine sahip, aynı özelliklerde malzemelerle üretilen, ait olduğu halkın beğenisini yansıtan ve en önemlisi toplum belleğinin canlı tutulduğu özgün eserler olduklarını vurgulamaktadır. Bu sebeple günümüze ulaşmayı başaran el sanatı ürünlerini korumak ve gelecek nesillere aktarmak ulusal ve evrensel bakımdan büyük önem arz etmektedir. Bu çalışma tarama modeline dayalı betimleme olup, araştırma kapsamında el sanatı tekstil ürünlerinde konservasyonun önemi, önleyici koruma ve temizlik ile ilgili kavramlar irdelenmiştir.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Konservasyon-Önleyici Koruma-Temizlik

Hammaddesi organik olan dokuma, işleme, oya gibi tekstil grubu el sanatı ürünleri buldukları toplumun yapı taşları diyebileceğimiz yaşam şekillerini, zevk ve beğenilerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini ortaya koyan ve geçmiş zamanlara ait etnografik ve sosyolojik bilgiler içeren maddi kültür ürünleridir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte koruma ve onarım politikaları da gelişme göstermiş ancak ileri koruma uygulamaların uzun vadede eserlere zarar verebileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle tarihi tekstillerin korunması için bulunduğu veya saklandığı ortamın iyileştirilmesine dayalı önleyici koruma uygulamalarının gittikçe önem kazandığı görülmektedir (Yanar ve Gültekin, 2021: 260).

Yurt dışında modern müzecilik anlayışını benimseyen müzelerde, tekstil grubu eserlerin çoğunlukla önleyici koruma uygulamaları gerçekleştirilerek sergilendiği ve bu yolla oluşacak kötü

sonuçlardan korunduğu gözlenmektedir. Ülkemizde bulunan çok sayıda tarihi tekstil ürününün uzun yıllardır müzelerimizde bakım ve onarım görmeyi beklediği ya da var olduğu halleriyle sergilendiği bilinmektedir. Ancak son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı bağlı Restorasyon Dairesi Başkanlığı başta olmak üzere oldukça başarılı projeler ve çalışmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Topkapı Sarayı'nda restorasyon, yenileme ve sergileme başlıkları altında yürütülen konservasyon çalışmalarında Mukaddes Emanetler Dairesi yenilenerek eser sayısı beş katına çıkarılmıştır. Eserler arasında Hırka-i Saadet mahfazası için özel olarak Hereke'de dokunan 79 metrekairelik bir halının da bulunduğu belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Restorasyon Dairesi Başkanlığı, 2023).

Ülkemizde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak İstanbul, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Nevşehir, Trabzon illerinde Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvar Müdürlükleri bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023). Ayrıca çeşitli özel müzeler, Olgunlaşma Enstitülerine bağlı restorasyon konservasyon laboratuvarları, üniversitelerin ilgili bölümlerinde yürütülen projelerle de başarılı konservasyon çalışmaları gerçekleştirilmektedir (Koyuncu Okça ve Kalfa, 2021: 692).

Etnografik eserler arasında tekstil grubu örnekler organik malzemelerden üretilmeleri sebebiyle en hassas ve en özel olanlarıdır. Geçmişte dönemin zevk ve beğeni anlayışına göre giyim-kuşam, çeyiz vb. gelenekler ve ihtiyaçlar doğrultusunda farklı şekillerde üretilmiş eserlerdir. Özel günlerde kullanılan ve daha sonra elden ele geçip ata yadigarı olarak saklanan bu eserlerin çoğu zaman içerisinde yıpranmaktadır. Özellikle düğün ve evlilik törenlerinde defalarca giyilen ancak herhangi bir temizleme işleminden geçmeyen kıyafetlerin dokuma, işleme ve süsleme unsurları zaman içerisinde yıpranmaktadır. Geçmiş yüzyıllarda üretilmiş işleme, oya ve dokumalarda altın, gümüş gibi alaşımlar ve klaptan, tel, boncuk, düğme gibi metal kökenli malzemeler oksitlenerek kararmaktadır. Ayrıca tekstilin organik kökeninin yanı sıra bu malzemelerin kullanımı tarihi tekstil ürününün kompozit bir yapıya dönüşmesine sebebiyet vermektedir. Bu sebeple kullanılan malzemelerin uzmanlarınca analiz edilmesi ve temizleme öncesi karar verme ölçütlerinin titizlikle belirlenmesi eserin daha uzun yıllar korunması adına oldukça önemlidir (Soysaldı ve Uzgidim, 2020: 32).

Tozun ve Çınar (2020: 128) temizleme işleminde izlenecek yolu açıklarken; objenin ne olduğu ne tür bir hammaddeden üretildiği ve ne kadar kirli olduğunun belirleyeceğini söylemektedir. Tekstilde kirlenme, eserin yüzeyini kaplayarak rengini veya şeklini bozmaktadır. Ayrıca asidi artırarak liflerin zayıflamasına neden olmaktadır. Temizleme, kirleri veya lekeleri gidererek, yabancı maddeleri en aza indirgeyen bir işlem olduğu için bu süreçte, fiziksel ve kimyasal bozulma nedenleri ortadan kaldırılabilir. Temizlik eserin görünümünü iyileştirmekte ve sonraki işlemlerin daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine ortam hazırlamaktadır.

Müzelere gelen tarihi el sanatı eserler genellikle kirli veya bakımsız koşullarda gelmektedir. Eserin üzerindeki kirler tortu birikimi şeklinde lifi, işleme veya süslemelerin yapısını, rengini ve desenini gizlemektedir. Bunlar tamamen temizlenerek uzaklaştırılmadıkça estetik bir görüntü elde etmek mümkün değildir. İnceleme ve analiz sürecinin ardından temizleme işlemi ile yüzeydeki her türlü kir, toz ve yabancı maddeyi uzaklaştırmakla işleme başlamaktadır. Burada en önemli konu temizlik işleminin geri dönüşü olmayan bir işlem olduğunun unutulmamalı ve eser üzerinde kullanılacak temizleme yöntemine karar verildiğinde, malzemenin vereceği tepki önceden tahmin edilmelidir. Özellikle ürünün dokuma, işleme ve süslemesinde kullanılan ipliklerin boya özelliği (organik-inorganik) temizlemeden önce dikkat edilmesi gereken konuların başında gelmektedir (Kim, 2011: 120).

Anmaç (1999: 79) çalışmasında temizleme işleminin önemi üzerinde durmuş ve eserin durumuna göre karar aşamasında dört seçenek olduğuna dikkat çekmiştir;

- Hiçbir şey yapmadan uygun koşullar altında saklamak,
- Sadece yüzey temizlemesi yapmak,
- Yüzey temizlemesinden sonra yıkama yapmak,
- Yüzey temizliği sırasında organik solventler kullanmak olarak sıralamıştır.

Ancak organik solvent kullanımının genellikle leke çıkarmak için tercih edilen özel yöntem ve analizlerle gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir. Su, en sık kullanılan organik solventlerden biridir. Solvent, katı ya da sıvı haldeki maddeleri ayrıştırmak ve seyreltmek için kullanılan çözücülerdir. Bu işlemlerde tiner ve aseton en sık kullanılan inorganik solvent maddelerdir.

Fotoğraf 1: Tel çerçeve ile temizleme (Kim, 2011: 121).

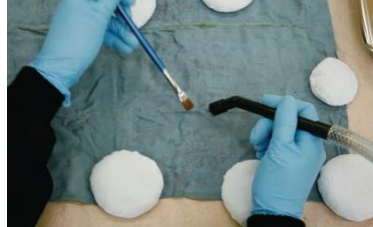
Fotoğraf 2: Yumuşak kıl fırça ve pamuk ponpon fırça ile temizleme (Kaynak: Url-1).

Bir eserin yıkanması veya solvent temizlik uygulaması kararı verilse de her zaman ilk önce yapılması gereken işlem yüzey temizleme işlemidir. Nesnenin açık yüzeyinde, dikiş katlarında, astar içinde biriken taneli toz ve havlar mekanik olarak uzaklaştırılmaktadır. Fırça ile temizlemede amaç kiri gevşetmek ve bir yönü esas alarak nesneden tozu uzaklaştırmaktır. Kadife gibi havlı kumaşlarda bantlama adı verilen yöntemle de yüzeydeki tozlar temizlenebilmektedir.

Pasif konservasyon uygulaması esas alınan bakımlar sırasında su ve kimyasal madde kullanılmadan, devirleri düşürülmüş, hepa filtreli olan özel olarak müzeler için tasarlanmış cihazlarla esere yerinde müdahale edilmektedir. Konservasyon sırasında yumuşak kıl veya pamuk ponpon fırçalar gibi doğal malzemeler kullanılarak temizlik işlemi yapılmaktadır. Fotoğraf 2’de Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Obje Bakım ve Konservasyon ekibinin Dolmabahçe Sarayı’nda yürütmüş olduğu bir konservasyon çalışmasında yumuşak kıl fırça ve pamuk ponpon fırçalarla gerçekleştirilen hassas temizlik işlemi görülmektedir (Url-1).

Tarihi tekstil ürünlerinde kuru (vakum) temizlik ya da durumu iyi olan tekstillere ıslak temizlik (yıkama havuzlarında) uygulanabilir. Kuru temizlikte üç teknik uygulanabilmektedir;

- 1- Tekstilin üzerine tel çerçeve yerleştirilerek temizleme (Fotoğraf 1),
- 2- Vakum aletinin ucuna tül benzeri kumaş geçirme,
- 3- Tekstil örneğinin üstüne ve altına ince geniş gözenekli tül kumaş sabitlenerek sandviç ile yöntemi temizleme (Yanar ve Gültekin, 2021: 267).

Fotoğraf 3: Fırça ve vakumla yüzey temizleme (Kim, 2011: 121).

Yüzey temizlemede tekstilin yapısı, boyutu ve kirin tekstildeki konumuna göre uygun yöntemlerden bir veya birkaçı bir arada kullanılabilir. Fırça veya vakum yöntemi ile temizlenmesi uygun olmayan narin veya aşınmış tekstillerin yüzey temizliğinde küçük ve yumuşak fırça kullanılması gerekir. Boncuk, pul gibi süsleme gereçler kullanılmış işlemeli tekstillerde doğal ve ulaşılması güç küçük aralıklarda bulunan tozlar ise üfleç yardımıyla temizlenir. Fotoğraf 3’de üfleç ve fırça yardımıyla kumaşın kat kısımlarında bulunan tozların hassas şekilde uzaklaştırılma işlemi görülmektedir (Kim, 2011: 121). Islak yüzey temizliğinde tekstilin durumunu belirleyecek ön analitik testler istenmekte ve eserin ıslaklığa dayanıklılık, boyar madde testleri gibi durumunu belirleyecek bir rapor ile hangi özellikte temizlik çözümlerinin hazırlanacağına karar verilir. Eserin küçük bir parçasında deneme testi yapıldıktan sonra bütünü için doğru olduğu düşünülüyorsa yıkamanın her aşaması kontrol altında tutularak mümkün olan en kısa sürede işlem gerçekleştirilmektedir. Islak temizlik saf suyla (deiyonize) ve gerekiyorsa organik çözücülerle yapılmaktadır. Islak temizliğin gerekli görülmediği yerlerde nemlendirme işlemi ile kırışık ve kat izi ya da iğne delikleri gibi yüzey bozulmaları düzeltilmektedir.

Tekstil grubu eserler için en büyük sorunların başında nem gelmektedir. Müzelerde nemden korunması en zor olan eserler tekstil grubu eserlerdir. Eserin yapımında kullanılan malzeme, beklediği

ortam ve geçirmiş olduğu süre bu konuda çok önemlidir. Çünkü her eserin zaman göre ısı ve neme karşı gösterdiği tepki veya tepkiler çok farklı olabilir. Önleyici koruma olarak sanat eseri deposunda uygun sıcaklık ve nemin korunmasından sanat eseriyle uğraşan kişinin eldiven takması gibi basit bir önleme kadar çok çeşitli faaliyetleri ve konuları kapsayabilir.

Konservasyon işlemlerini gerçekleştirirken, objenin maddesel özelliklerini, yapısını ve taşıdığı dekoratif öğeleri özgün niteliklerine bağlı kalarak korunması; bozulmasına yol açan nedenleri ve etkenlerin açığa çıkarılması; en uygun ve etkili koruma yöntemlerinin uygulanması; fiziksel ve estetik bütünlüğünün korunmasıyla stabil haldeki obje, sergileme veya depolama için hazırlanmalıdır (Ketencioğlu Koçak, 2006: 81).

Konservasyon sonrası ve sergileme aşamaları da ısı ve nem konusunda pasif konservasyon kapsamına girmektedir. Tekstil eserlerin vitrinde sergilenme esnasında ışığı sürekli aynı yönden ve aynı açıyla yüksek miktarda alması eserlere uzun vadede zarar vermektedir. Bu sebeple ziyaretçi olmadığı zamanlar ışıklar kapatılmalı ve sergileme süreleri altı ayı geçmemelidir. Dokuma ve işleme ipliklerinin zayıflaması, eserlerde yırtılma veya akma gibi istenmeyen durumların önlenmesi için ortamın ısı ve nem dengesi sürekli aynı seviyede tutulmalıdır.

Eserler sergileme dışındaki zamanlarda çekmece veya raf gibi düz bir zemin üzerinde serilerek saklanmalı, asla katlanarak veya kıvrılarak bekletilmemelidir. Depolarda saklanması gereken tekstil eserlerinin birbirine temas etmemesi için eserlerin arasına parşömen kâğıdı yerleştirilir. Tekstil eserlerinin yıkanmamış ham keten veya amerikan bezi ile sarılarak katlamadan onlar için hazır edilen raflarda muhafaza edilmektedir. Yıkanmamış amerikan bezi, tozlanmalara karşı kullanıldığı gibi güve denilen kumaş yiyen böceklerin saldırılarına karşı da kullanılmaktadır. Böcek ve benzeri haşerelerin tekstil eserlerine verebileceği zararları azaltmak için ayrıca naftalin de kullanılmaktadır. Bozulan tekstil eserlerinin konservasyonu orijinal bütünlüğüne zarar vermeden ve belgeye en az müdahale düşüncesi ile yapılmalıdır. Belgelerin paketlenerek saklanacağı depo koşullarının dikkate alınması ile aktif konservasyon işlemlerinin eserleri uzun süreli korunması bakımından yeterli değildir. Bu nedenle tekstil eserleri pasif olarak da korunmalı, ısı, nem, ışık, toz, kir, yangın ve su baskını gibi çevresel etkenlerden; mantarlar, mikroorganizmalar, böcek ve haşereler gibi biyolojik tahribatlardan ve insanların verebileceği çeşitli tahribatlardan korunmalıdır (Ketencioğlu Koçak, 2006: 78-83).

SONUÇ

Bugün el sanatı eserler için kesin ve tek bir konservasyon metodunun olmadığı ve her eserin konservasyondan önce tek başına değerlendirilmesi gerektiği, konservasyonun asıl amacının, nesnenin çevre koşullarını kontrol altına almak ve geri dönüşümü olabilecek işlemlerle zarar vermeden, bulunduğu haliyle koruyarak bozulmasını yavaşlatmak olduğu belirtilmektedir. Pasif konservasyon olarak nitelendirilen bu yaklaşımda temizlik en önemli dengeleme işlemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Konservasyon teknikleri mümkün olduğu kadar objenin orijinal özelliğini, rengini ve parlaklığını korumalı temizleme işleminde kimyasal maddelerin kullanımı mümkün olan minimum düzeye indirilmeli ve kimyasal maddelerin tamamı uzaklaştırılabilir olmalıdır. Koruma için mekanik yöntemler yeterli ise kimyasal işlemler ya da sulu yıkama tercih edilmemelidir (Anmaç, 1999: 76).

Müzelerde bulunan ve sergilenen ya da sergilenmeyi bekleyen tüm tekstil eserler için özel depo alanları belirlenmelidir. Organik ve inorganik eserlerin depo alanları farklı olmalı, ayrıca organik malzemelerin bozulma durumuna göre depolar farklılık göstermelidir. Müze yapılarında depo alanları bodrum veya çatı katında olmamalıdır, bu katlar yoğun neme maruz kaldığından biyolojik oluşuma elverişli ortamlardır. Ayrıca yağmur ve su baskını gibi risklerine açık olduğu için daima eserler risk altında olacaktır. Bu tür yerlerde nem ve sıcaklık dalgalanmaları, tekstillerin nem almasına, zayıf ipliklerin kırılmasına ve yapısal hasara yol açabilmektedir (Kocaeli ve Eskici, 2016: 56). Bu yüzden tekstil grubu eserlerin korunduğu depo veya arşiv odalarının sıcaklığı yaz-kış sabit derecelerde olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anmaç, E. (1999). Tekstil Ürünleri Konservasyonun Temel İlkeleri. *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu*, Ankara. 20.04.2023 tarihinde <https://www.yumpu.com/tr/document/read/32076168/1-ulusal-tasnabilir-kultur-varliklar-konservasyonu-ve-ankara- adresinde alindi>.
- Demir Doğan, D. (2015) *Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarlarının Koruma Politikalarındaki Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, E. (1999). Tarihi Tekstil Konservasyonunda Temizliğin Yeri. 12(2), 281-283. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.691358>
- Ketencioğlu Koçak, E. (2006). Müzecilik ve Müzelerdeki Tekstil Eserlerinin Korunma, Bakım ve Onarımında İzlenecek Yöntem ve Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 8(16), 69-86. İstanbul.
- Kim, S. (2011). Damage to and Conservation Treatment of Textile Cultural Properties. *Conservation of Papers and Textiles, National Research Institute of Cultural Heritage*, (p.113-131), Munji-ro, Yuseong-gu, Daejeon, Korea.
- Kocaali, F. ve Eskici, B. (2016). İç Anadolu Bölgesi Müzelerinde Önleyici Koruma Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme. *İ.B.B. Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, 20, 53-64.
- Koyuncu Okça, A. ve Kalfa, B. (2021). Müze ve Çevresel Koşulların Denetimi Açısından Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(21), 683-708. Doi:10.18037/ausbd.1001644
- Soysaldı, A. ve Uzgidim, G. (2020). Çankırı İli Merkez İlçesi Geleneksel Gelin Kıyafetinin Konservasyon Süreci, *Akademik Sanat*, 11(5), 30-43. Doi:10.34189/asd.5.11.003
- Tozun, H. ve Çınar, N. (2020). Tekstil Eserlerin Konservasyonunda Sağlamaştırma Yöntemi, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 22(10), 121-139. Doi:10.16950/iujad.706222
- Özkan, D. G. (2018). *Tekstil Konservasyonunda Uygulanan Fiziksel ve Kimyasal İşlemler ve Tekstil Konservasyonu Uygulamaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yanar, A. ve Gültekin, H., (2021). Arkeolojik Tekstillerde Koruma Yaklaşımları ve Etik, *İdil Dergisi*, 78 (Şubat), 260-273. Doi: 10.7816/idil-10-78-08

İnternet Sayfaları

- Url-1: Hürriyet. (2019, 19 Temmuz) Saraydaki Tarihi Emanetlerin Bakımını Titizlikle Yürütüyorlar. <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-saraylardaki-tarihi-emanetlerin-bakimini-titizlikle-yurutuyorlar-41278928/3 adresinden alindi>.
- Url-2: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, *Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarlarına İlişkin*. 20.05.2023 tarihinde <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43099/restorasyon-ve-konservasyon-laboratuvarlarina-iliskin.html adresinde alindi>.
- Url-3: T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar Başkanlığı, *Topkapı Sarayı 'nda Büyük Açılış*. 20.05.2023 tarihinde <https://www.millisaraylar.gov.tr/kurumsal/haberler/haber-13012024 adresinden alindi>.
- Url-4: Yıldız, Y. (2019, 10 Mayıs). Tarihe Hassas Bakım. *Yeni Şafak*. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/hayat/hassas-bakim-3470312 adresinden alindi>.

EXTENDED ABSTRACT

The textile group handicrafts that have survived to the present day, have undergone a certain change in their essence and form in their early periods, due to the fact that they are produced from organic materials of plant and animal origin. The survival of these handicrafts for many years is only possible with conservation studies to be applied with the right methods. Conservation is a technology in which any kind of protection can be achieved. Today, it is argued that there is no definite and single conservation method for handicrafts and that each work should be evaluated individually before

conservation. It is stated that the main purpose of conservation for historical textile is to control the environmental conditions of the object and to slow down its deterioration by preserving its current state without damaging (Anmaç, 1999: 76). In this approach described as as passive conservation, cleaning is the most important balancing process. Removing the dirt and dust on the textile with a suitable method will ensure the existence of the work for many years. For this purpose, within the scope of the study, the importance of conservation in handicraft textile products, concepts related to preventive protection and cleaning were examined and the information obtained from the literature of the subject was presented. This study is a descriptive research based on scanning model.

It is understood that the purpose of the conservation studies applied in the conservation process for historical textiles is not limited with preserving the chemical balance of the protected handicraft. In fact, cleaning is the most important process at this point. It is clear that observation of the cleaning rules during handicraft's storage period to survive for many years is required as well as removing the dirt and dust formed over time on the historical textiles with a suitable method to be determined.

Historical handicrafts that come to museums usually come in dirty or neglected conditions. The dirt on the handicraft hides the fiber, the structure, color and pattern of the embroidery or ornaments as a form of sediment. It is not possible to obtain an aesthetic appearance unless these are completely cleaned and removed. For this, first of all, the surface cleaning of the handicraft is carried out. During the maintenance based on passive conservation, the handicraft is intervened on-site with devices specially designed for museums, with hepa filters and reduced cycles without using any water and chemicals. During conservation, cleaning is done by using natural materials such as soft bristle or cotton pom-pom brushes. After surface cleaning, washing the handicraft or solvent cleaning application is avoided unless necessary. Since cleaning is an irreversible process, deciding on the cleaning method to be used is considered as a very important issue.

Post-conservation and display stages are also included in the scope of passive conservation in terms of heat and humidity. In order not to weaken the weaving and embroidery threads, to prevent undesirable situations such as tearing or flowing in the handicrafts, the temperature and humidity balance of the environment should be kept at the same level during all time. The handicrafts should be stored on a flat surface such as a drawer or shelf, never folded or folded at times other than display. While the handicrafts are kept in a shelf or drawer, they should be stored by placing an acid-free paper between them after a washed American cloth is laid underneath.